

УДК 004:331.548

Любов Калиндрузь,
старший вчитель, вчитель інформатики
Христинівської ЗОШ І–ІІІ ст. № 2;
Вадим Миронюк,
вчитель-методист, вчитель інформатики
Текучанської ЗОШ І–ІІІ ст.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПРОБЛЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

У статті розкриваються деякі аспекти профорієнтаційної роботи в школі із застосуванням інформаційних технологій з використанням методики роботи в малих групах. Зроблено аналіз останніх досліджень та публікацій на дану тему. Розкрито методику використання програмного продукту Skype в навчально-виховному процесі на прикладі уроку-конференції рольової гри «Моя перша фірма». Окреслено коло задач які будуть вирішуватись в майбутніх дослідженнях.

Ключові слова: профорієнтація, інформаційно-комунікаційні технології, Skype, рольова гра, робота в групах.

В статье раскрываются некоторые аспекты профориентационной работы в школе с применением информационных технологий с использованием методики работы в малых группах. Сделано анализ последних исследований и публикаций на данную тему. Раскрыта методика использования программного продукта Skype в учебно-воспитательном процессе на примере урока-конференции деловой игры «Моя первая фирма».

Ключевые слова: профориентация, информационно-коммуникационные технологии, Skype, ролевая игра, работа в группах.

This article reveals some aspects of vocational guidance at school with the usage of the method of work in little groups. The analysis of last researches and publications on the given theme was made. Methods how to use the programme product Skype in the process of teaching and bringing up have been revealed during the lesson-conference on the example of the role-playing «My first firm». A certain number of tasks which will be tackled in future researches have been determined.

Key words: vocational guidance, Informative-communication technologies, Skype, role-play, group work.

*Девіз сучасної ділової людини
Хочеш бути успішним у
професійній діяльності –
використовуй нові інформаційні
технології.*

Сучасному інформаційно-технологічному суспільству потрібен висококваліфікований, активний і креативний працівник.

Хто є надією, кому належить майбутнє нашої держави? Вважаємо, що однією з проблем, що розглядається в даній статті, є відповідь на це питання, а саме – старшокласникам, підготовка яких до самостійного професійного самовизначення, пошуку і реалізації здібностей, що закладені природою, набуття ними комунікативних навичок є основним завданням школи.

Виховання сучасної дитини є дуже складним і водночас цікавим процесом. На наших дітях дуже позначився науково-технічний прогрес ХХІ століття. Розвинуте технологічне суспільство диктує свої закони у навчанні, вихованні та спілкуванні. Для багатьох батьків наших вихованців комп'ютер, Інтернет, чат – таємниця за сімома замками. Особливо це стосується нас – жителів малих містечок і сіл. Діти швидше й ефективніше використовують всі блага інформаційних технологій. І тому саме на учителя інформатики лягає відповідальність навчити дітей правильно та безпечно для здоров'я використовувати комп'ютер. Згідно своїх посадових обов'язків ми повинні бути завжди попереду своїх вихованців хоча б на один крок. І це в свою чергу висуває високі вимоги до знань та умінь учителя, змушує постійно вчитися і вдосконалювати методику, спонукає до знахідок ефективного навчання.

Останні дослідження профорієнтаційної роботи в школі свідчать, що «левова» частку займає мережа Інтернет, використовуючи яку вчитель професійно зростає сам і залучає до цього учнів. Особливу увагу потрібно приділяти Інтернет-пошуку [1].

Розкриття ролі інформаційно-комунікаційних технологій у розв'язанні проблем професійної орієнтації і працевлаштування розглядалося в дослідженнях Т. С. Хачирова [2], але, на нашу думку, більший акцент потрібно робити не на огляді сайтів по працевлаштуванні (що безсумнівно дуже важливо), а на виявленні творчих здібностей і нахилів наших вихованців. Цього можна досягти через рольові ігри.

Ціллю нашої роботи є відповідь на запитання, що хвилює кожного вчителя: «Як підготувати учнів до життя в сучасному інформатизованому суспільстві?»

Найбільше інструментів реалізації професійної орієнтації і навіть працевлаштування маємо ми – учителі інформатики.

В сучасному інтегрованому суспільстві учні вже не можуть навчатися ізольовано, обмежуючись традиційно замкнутим соціумом:

учителі, однокласники. В умовах традиційних форм та методів навчання школярі, пасивно отримуючи інформацію, не вміють здобувати її самостійно і застосовувати те, що знають. На нашу думку, учнів потрібно навчати ефективній роботі в колективі. На жаль, навіть старшокласники часто не мають навиків спільної роботи. Це помічає кожен педагог-практик коли відбувається підготовка до якогось позакласного заходу і починаються «цікаві» процеси в колективі: спочатку всі претендують на роль лідера, а коли доходить до реального продукування ідей і їх втілення в життя, клас стає пасивним і всі чекають на зовнішнє керівництво. В слабкоорганізованому класі колектив пасивний відразу і керівника доводиться призначати «згори», але обов'язково знайдеться «непокірний». Тобто не відбувається нормального процесу розподілу ролей, взаємодії, прийняття рішень та їх виконання. Учні не здатні, оскільки не вміють, а не вміють тому, що їх не навчили співпрацювати. А саме ці навички будуть корисними і постійно застосовуваними в дорослому житті. При правильному, спланованому і систематичному застосуванні інтерактивних методів з використанням ІКТ цю проблему можна розв'язати. З перших уроків інформатики ми намагаємося застосовувати різні методи і прийоми, які дають можливість навчити дітей працювати колективно. Інтерактивна робота в малих групах дає змогу набути навичок спілкування та співпраці. На різних етапах уроку організуємо навчальну діяльність учнів так, щоб вони могли об'єднатися у групи по 5–6 чоловік, самостійно розподілити ролі та виконати біжучі завдання. Кожен учень має картку-пам'ятку [3] з правилами роботи в групах:

Правила роботи в малих групах:

Швидко розподіліть ролі в групі.

Визначтеся, хто буде головуючим, посередником, секретарем, доповідачем. Намагайтесь виконувати різні ролі.

Головуючий (спікер):

- зачитує завдання групи;
- організовує порядок виконання;
- пропонує учасникам групи висловитись по черзі;
- заохочує групу до роботи;
- підбиває підсумки роботи;
- за згодою групи визначає доповідача.

Секретар:

- веде коротко і розбірливо записи результатів роботи своєї групи;
- як член групи має бути готовим висловити думку групи при підбитті підсумків або допомогти доповідачеві.

Посередник:

- стежить за часом;
- заохочує групу до роботи.

Доповідач:

- чітко висловлює думку, до якої дійшла група;

- доповідає про результати роботи групи.
- Починайте висловлюватися спочатку за бажанням, а потім по черзі.
- Дотримуйтесь правил активного слухання, головне – не перебивайте один одного.
- Обговорюйте ідеї, а не особи учнів, які висловили цю ідею.
- Утримуйтесь від оцінок та образ учасників групи.
- Намагайтеся дійти спільної думки, хоча в деяких випадках у групі може бути особлива думка і вона має право на існування.

Учителі інформатики мають переваги щодо використання найновіших досягнень і можливостей інформаційно-комунікаційних технологій. Вивчаємо Інтернет, що відкриває перед нами широкий світ. Діти отримують доступ до багатьох інформаційних ресурсів мережі, які дають можливість працювати в проектах з учнями інших шкіл, ВУЗів. Спільна соціально-інтерактивна діяльність дає змогу кожному школяреві максимально проявити свої інтелектуальні і творчі здібності, заохочує до самостійності та ініціативності в ухваленні рішень. Все це розвиває в учнів:

- комунікабельність – вміння злагоджено працювати з іншими, спільно досягати мети;
- вміння мислити, а не накопичувати певну суму знань;
- узагальнювати отриману інформацію;
- застосовувати отримані знання при вирішенні конкретних завдань [4].

Вже традиційними стали спільні уроки інформатики Текучанської ЗОШ I–III ступенів Уманського району та Христинівської ЗОШ I–III ступенів № 2.

Використовуючи на уроках різні методики навчання і виховання учнів, упевнилися на власному досвіді, що одним із найдієвіших методів на етапі узагальнення та систематизації вивченого матеріалу є проведення ділових ігор. Ділову гру можна віднести до найактивніших методів навчання. Діти, які, як правило, на звичайному уроці віддають перевагу мовчанню, під час гри активізуються, проявляючи всі свої здібності і навички. Зникає почуття боязні негативної оцінки. Учасники гри набувають комунікативних навичок, оскільки активні методи навчання дають змогу їм більше висловлюватися. [5] Рольова гра сприяє формуванню почуття професіонала, розвиває в учнів ряд важливих здібностей: спільного прийняття рішень, творчого професійного мислення, що не просто відтворює засвоєні знання, але й використовує їх у практично-орієнтованій діяльності. Важливо, що учень залучається до вирішення проблем, максимально наближених до професійних. Урок інформатики завжди можна поєднати з будь-яким предметом. Важливо знайти спільну проблему, спроектувати роботу учнів та учителів, дати дітям можливість для самостійного пошуку й творчості й результат завжди буде позитивним.

Спрямованість тематики інформації, що опрацьовується на уроках прив'язуємо до професійної орієнтації учнів. Ділові ігри [6] на уроках узагальнення знань з теми «Текстовий редактор», «Табличний процесор» дали можливість школярам відчувати себе в ролі дизайнера, поліграфіста, коректора і навіть редактора газети. Економісти, менеджери, товарознавці показували свої вміння запропонувати клієнтам найкращу комп'ютерну техніку. А хтось відчув себе в ролі директора фірми і проявив неабиякі організаторські здібності. Такі уроки проводимо використовуючи програму Skype.

Використання програмного продукту Skype в навчальному процесі одне не з легких завдань, адже учитель, насамперед, має підготуватися до такого роду заняття та чітко спланувати послідовність своїх дій.

Спектр функціональних обов'язків викладача розширюється: йому необхідно організувати самостійну пізнавальну діяльність учнів, навчити їх самостійно здобувати знання і застосовувати набуті знання на практиці.

Для цього необхідно вміти:

- виявляти індивідуальні особистісні та професійні якості учнів для надання їм допомоги і підтримки;
- надавати оперативну допомогу «дистанційним учням» як з поточних адміністративних питань, так і з питань предметних областей;
- використовувати засоби телекомунікацій для спілкування з учнями;
- знаходити додаткову інформацію і подавати її учням у зручному вигляді;
- перевіряти досягнення учнів;
- оцінювати якість навчального процесу, методичних матеріалів, коректувати їх;
- здійснювати адекватну самооцінку [7].

Пропонуємо схематичний план уроку-ділової гри «Моя перша фірма», що проведена у квітні 2011 року в 10-А класі Христинівської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 2 та 10 класі Текучанської ЗОШ І–ІІІ ступенів на підсумковому уроці з теми «Табличний процесор».

– На першому уроці інформатики з теми «Табличний процесор» повідомляємо учням, що підсумковим уроком з цієї теми буде ділова гра.

– Дві фірми будуть продавати комп'ютери. Штат фірм потрібно сформувати по підгрупах.

– Учасники гри повинні самостійно розподілити обов'язки при формуванні штату фірми, кожен учасник обирає фах працівника й ознайомлюється з посадовими інструкціями.

– Кожна фірма до підсумкового уроку повинна підготувати рекламу як своєї продукції, так і діяльності фірми. Для цього потрібно використати слайдові або потокові презентації.

– Створити логотип фірми.

- Потурбуватися про естетичний вигляд офісу.
- Виготовити ділову документацію для роботи з клієнтами (візитка, вівіска, друкована реклама, книга скарг і пропозицій і т.д.).
- Перед уроком кожна фірма надсилає презентацію фірми на електронну пошту конкурента, яка демонструється на початковому етапі уроку під час виступу відповідних представників фірми.
- Учитель кожної школи на уроці робить замовлення фірмі конкурентів. Бланк замовлення готується заздалегідь:

Сума замовлення _____
На базі якого процесора бажаєте придбати комп'ютер AMD чи Intel? _____
Чи потрібні колонки? _____, дорогі, середні, дешеві? (потрібне підкресліть)
Чи потрібен принтер? _____, який? _____
Чи потрібен сканер? _____
Чи бажаєте виходити в Internet? _____
Чи бажаєте переглядати телепередачі на комп'ютері? _____

Безпосередньо на уроці повідомляються основні завдання для обох фірм.

- Ви повинні оформити в Excel рахунки і роздрукувати їх у 2-х екземплярах – один замовнику, другий – для ведучого. На рахунках повинні бути назва вашої фірми, логотип, адреса і телефон. Для виконання роботи в комп'ютерах уже є реальні прайс-листи (взяті в комп'ютерних фірмах, інтернет-магазинах).

Бухгалтер в цей час розраховує заробітну плату працівникам фірми.

- Учень-бухгалтер сідає за окремий комп'ютер, де заготовлена таблиця в електронному варіанті, в якій потрібно швидко зробити розрахунки:

№ п/п

Прізвище, Ім'я, По батькові

Ставка

Премія, 25 % від ставки

Прибутковий податок, 13 % від ставки

Податок в пенсійний фонд, 2 %

До видачі _____

- Далі команди пропонують варіанти конфігурації комп'ютера для замовника (використовуючи реальні прайси).

- Розмови представників фірм-команд із замовниками-учителями, які задають питання по виставлених рахунках, проходять по черзі.

- Учасники ділової гри обговорюють результати виконання завдань. Виявляємо недоліки у роботі команд і колективно оцінюємо участь кожного учня.

- Учителі підводять підсумок уроку і отримують поради від учасників щодо форми проведення таких ділових ігор на майбутнє.

Учні наших шкіл зустрічаються на олімпіадах і змаганнях обласного рівня. Дух здорового суперництва розвиває додатковий інтерес до вивчення предмету і бажання спілкуватися. Цікавими є відеоконференції, наприклад «Світ професії моїх батьків», на яких учні тежучанці і христинівчани розповідали не тільки про професії батьків, але й ті вакансії, що є в регіоні.

При вивченні теми «Інтернет» обов'язково плануємо завдання, що пов'язані з пошуком сайтів для працевлаштування, аналізом їх орієнтованості в ту чи іншу сферу діяльності, дослідженням попиту на різні професії, вивчення географії цього попиту, визначенням орієнтованої оплати праці і т.д. І важливим є не стільки результати виконання завдання, як розширення поінформованості учнів, прищеплення їм навичок використання можливостей Інтернету для розв'язання проблем працевлаштування та професійної самореалізації. А хтось навіть знаходить роботу в мережі і отримує не лише моральне, але й матеріальне задоволення [8].

А ми, вчителі, змінюємо статус на координатора, консультанта, керівника, до якого звертаються не за посадою, а як до авторитетного джерела інформації, як до експерта.

Працюючи над проблемою профорієнтаційної роботи в школі, ми переконалися, що інформаційно-комунікаційні технології відіграють провідну роль і є відмінним інструментом для досвідченого вчителя у виявленні професійних нахилів сучасних учнів. Інтерактивні методи навчання в поєднанні з сучасними комп'ютерними засобами здатні зорієнтувати дітей на вибір професії, що відповідає їх здібностям.

Розглянута проблема є завжди актуальною. Зростає потреба суспільства в кваліфікованому працівнику, виникають нові професії. Тому наша робота не обмежиться проблемами висвітленими в даній статті. Вектор дослідження ми спрямовуємо на моніторинг сучасних професій та розробку нових методик профорієнтаційної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ляшенко Б. М. Інтернет-пошук у навчальному процесі та професійному вдосконаленні вчителя / Б. М. Ляшенко, О. С. Свєрчевська // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2009. – № 8. – С. 40–42.
2. Хачиров Т. С. Інтернет-технології у розв'язанні проблем професійної орієнтації та працевлаштування / Т. С. Хачиров // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2008. – № 7. – С. 46–47.
3. Боголюбов В. И. Использование инновационных технологий в педагогике / В. И. Боголюбов // Школьные технологи. – 2005. – № 1. –

- С. 39–58.
4. Особливості профорієнтаційної роботи в умовах профільного навчання [Електронний ресурс] / Войцеховська Світлана Олександрівна // Вісник психології і соціальної педагогіки. – Режим доступу : : http://www.psych.kiev.ua/Особливості_профорієнтаційної_роботи_в_умовах_профільного_навчання.
 5. Гін А. Прийоми педагогічної техніки / А. Гін. – Луганськ, 2004. – 84 с.
 6. Кондратюк В. Л. Основні тенденції розвитку систем освіти та освітніх технологій у світовій педагогічній практиці / В. Л. Кондратюк, М. М. Волос, І. І. Бабин // Відкритий урок. – 2002. – № 5–6. – С. 21–24.
 7. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. – № 5–6. – С. 38–41.
 8. Хачиров Т. С. Інтернет-технології у розв'язанні проблем професійної орієнтації та працевлаштування / Т. С. Хачиров // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2008. – № 7. – С. 48–49.